

**ULUSLARARASI KATILIMLI "ERZİNCAN JEOLJİK VE KÜLTÜREL MİRAS" ÇALIŞTAYI
18-20 HAZİRAN 2026
UNESCO JEOPARKLARI; BARIŞ ÇAĞRILARINDAN DOĞA KORUMAYA GEÇİŞ**

Nizamettin Kazancı

Jeolojik Mirası Koruma Derneği (JEMİRKO), Maltepe Onur Sokak 57/2, 06570 Çankaya/Ankara, Türkiye

ÖZ

İki dünya savaşı sonrası küresel barışı sağlamak amacı ile kurulan UNESCO, zaman içinde kültür ve doğa koruma çağruları yapan kurum haline gelmiştir. İklim değişikliği ve yükselen deniz seviyesi, Birleşmiş Milletler ve UNESCO üye sayısının üçte birini teşkil eden Küçük Ada Devletlerinin varlığını tehdit eder hale gelmiştir. Bu şartlar altında doğa koruma ve kalkınma aracı olarak Jeoparklar öne çıkan programdır.

Jeopark, uluslararası üstün değere sahip en az bir adet jeosit-jeolojik miras bulunduran, doğa veya idari sınırlarla ayrılmış, kendine ait bütçesi ve yönetimi olan, yaya gezme mesafesinden büyük, kırsal kalkınma öncelikli doğa koruma alanlarıdır. UNESCO Jeoparkı tesciline başvurabilmek için en az bir yıl "ulusal jeopark" olarak hizmet etmesi gerekmektedir. Jeopark bulunduğu yer ve ülke için küresel itibar vesilesidir.

Genel hedefleri az çok benzer olmakla birlikte, ulusal veya uluslararası başka doğa koruma yerleri, örneğin Milli Park, Nitelikli Koruma alanı, Dünya Mirası Alanı, Ramsar Alanı, Özel Çevre Koruma Alanı gibi uygulamaların jeoparklardan temel farkı, kuruluş biçimlerinden ileri gelir. Bu ikinciler ulusal veya uluslararası sözleşmelere bağlı olarak merkezi idare-hükümetler tarafından tespit, tescil ve ilan edilirler. Tespit ve ilan edilmelerinde oradaki değer; kültür veya doğal varlık esastır. Jeoparklar ise farklı olarak yerel halkın talebi, onayı ve desteği ile ortaya çıkabilir. Yerel destek alındıktan sonra, mevzuattaki yasal süreçlere uyularak, ulusal kurum ve kuruluşların destek ve katkıları ile tesis edilir.

Jeoparklar içinde insan bulunması zorunlu koruma alanlarıdır ve yasal izinlerle her türlü faaliyet serbesttir. İnsansız dünya, doğasız insan yaşamı sürdürülebilir değildir. UNESCO Jeoparklar programı bu ilkeyi gözeterek geliştirilmiştir. Dolayısıyla jeoparklar içinde somut ve somut olmayan kültür, tarih ve yaşayan insan toplulukları ister. İlâveten, jeoparklar insanın doğa ile tanışık olduğu yerlerdir; kısaca doğa kaynaklı afetlere dirençli toplum oluşumu için eğitim araçlarıdır. Jeoturizm yolu ile de yerel kalkınmaya hizmet edecek şekilde yönetilmesi beklenir.

ULUSLARARASI KATILIMLI "ERZİNCAN JEOLJİK VE KÜLTÜREL MİRAS" ÇALIŞTAYI 18-20 HAZİRAN 2026

Bu sunumda UNESCO'nun kuruluşundan itibaren geçirdiği evreler, doğa koruma öncelikli programların artışı ile jeoparkların hızlı yayılma sebepleri üzerinde durulacaktır.

UNESCO GEOPARKS: A TRANSITION FROM CALLS FOR PEACE TO NATURE CONSERVATION

ABSTRACT

Established in the aftermath of the two World Wars with the primary aim of promoting global peace, UNESCO has gradually evolved into an organization advocating the protection of both cultural and natural heritage. Today, climate change and rising sea levels pose an existential threat to small island nations, which constitute nearly one-third of the member states of both the United Nations and UNESCO. Under these circumstances, geoparks have emerged as an important program serving as a tool for both nature conservation and sustainable development.

Geoparks are protected areas that contain at least one geosite of internationally significant geological heritage. They are defined by natural or administrative boundaries, possess their own management structure and budget, cover areas larger than ordinary walking distances, and prioritize rural development. In order to apply for UNESCO Global Geopark status, an area must first function as a "national geopark" for at least one year. Geoparks also provide considerable international prestige for both the region and the country in which they are located.

Although geoparks share broad conservation objectives with other nationally or internationally recognized protected areas — such as National Parks, Qualified Conservation Areas, World Heritage Sites, Ramsar Sites, and Special Environmental Protection Areas — they differ fundamentally in the way they are established. The latter are generally identified, designated, and declared by central governments in accordance with national legislation or international conventions, primarily on the basis of their intrinsic cultural or natural value. Geoparks, by contrast, can only emerge through the initiative, consent, and active support of local communities. Once local support is secured, they are established through legal procedures defined in national legislation, with the cooperation and contributions of relevant national institutions and organizations.

**ULUSLARARASI KATILIMLI "ERZİNCAN JEOLJİK VE KÜLTÜREL MİRAS" ÇALIŞTAYI
18-20 HAZİRAN 2026**

Geoparks are conservation areas in which human presence is not only accepted but essential, and where all activities may continue provided that they comply with legal regulations and permit requirements. A world without humans, or human life disconnected from nature, is unsustainable. The UNESCO Global Geoparks concept was developed on the basis of this understanding. Consequently, geoparks require not only geological heritage, but also tangible and intangible cultural assets, historical continuity, and living communities. In addition, geoparks are spaces where people interact directly with nature; in this sense, they function as educational tools that help societies become more resilient to natural hazards and disasters. They are also expected to support local economic development, particularly through geotourism.

This presentation will examine the institutional evolution of UNESCO since its establishment, the growing prominence of nature conservation programs within its framework, and the factors underlying the rapid global expansion of geoparks.